

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1905. Andra Kammaren. N:o 12.

Fredagen den 17 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarebetyg:

Att riksdagsman E. Hammarlund på grund af influensa tills vidare är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den 17 februari 1905.

A. Hiller,

l. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *A. T. Odelberg* öfverlämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af lotten litt. F af den s. k. Hospitalsgården i Lunds landsförsamling af Malmöhus län;

angående försäljning af två till förra häradshöfdingbostället Lundby n:is 6, 8 och 13 i Skaraborgs län hörande utskiften;

angående försäljning af en till indragna militiebostället Husby n:is 2 och 3 i Stockholms län hörande lägenhet;

angående försäljning af sex kronan tillhöriga holmar utanför Fjällbacka i Kville socken af Göteborgs och Bohus län;

angående försäljning af förra hofstallängarna Gorsingeholm n:is 1 och 2 samt Stubbängen n:o 1 i Södermanlands län;

angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län;

angående underhållet för framtiden af den s. k. Långebron öfver Helgeån vid Kristianstad i Kristianstads län;

angående försäljning af ett till förra kronofogdebostället Höja n:o 8 i Kristianstads län hörande utskifte;

angående upplåtelse af byggnadstomter vid Lakaträskis järnvägsstation å Djupsjö kronopark i Norrbottens län;

angående försäljning af två till kronoparken Tönnersjöheden i Hallands län hörande inägoområden;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; och

angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 4.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

År 1905 den 16 februari sammanträdde kamrarnes valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valens slut, hafva blifvit utsedde till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg:

herr <i>Cavalli, A.</i> , stadskamrerare, Göteborg.....	med 46 röster
» <i>Mörner, S. C. H. M.</i> , öfverstelöjtnant, Göteborg	» 46 »
» <i>Gädda, O. E.</i> , f. d. riksdagsman, Svarteborg...	» 46 »
» <i>Palm, Constantin</i> , grosshandlare, Göteborg	» 46 »

vid kontoret i Malmö:

grefve <i>Hamilton, G. K.</i> , juris doktor, Lund.....	med 46 röster
herr <i>Stenkula, A. O.</i> , folkskoleinspektör, Malmö.....	» 46 »
» <i>Jönsson, P.</i> , landstingsman, Örsjögård, Rydsgård	» 46 »
» <i>Persson, A.</i> , domänintendent, Mörarp	» 46 »

vid kontoret i Falun:

herr <i>Edlund, N. M. E.</i> , flottningsschef, Leksand.....	med 46 röster
» <i>Thorell, A.</i> , t. f. landsfiskal, Leksand.....	» 46 »
» <i>Lidman, A.</i> , redaktör, Hedemora	» 46 »
» <i>Mattsson, A.</i> , fabrikör, Mora	» 46 »

vid kontoret i Gäfle:

herr <i>Silfverstolpe, Claes</i> , major, Gäfle	med 46 röster
» <i>Steffansson, E.</i> , disponent, Sofiedal, Gäfle.....	» 46 »
» <i>Engström, E.</i> , grosshandlare, Gäfle	» 46 »
» <i>Göransson, A.</i> , f. d. riksdagsman, Åsen, Storvik	» 46 »

vid kontoret i *Halmstad*:

herr <i>Bökman, E.</i> , rektor, Halmstad	med 46 röster
friherre <i>Hermelin, R.</i> , intendent, Fröllinge, Getinge	» 46 »
herr <i>Gudmundson, A. M.</i> , f. d. riksdagsman, Vastad, Slöinge	» 46 »
» <i>Gyllensvärd, A. G.</i> , f. d. riksdagsman, Fågel- sång, Voxtorp	» 46 »

vid kontoret i *Härnösand*:

herr <i>Edström, O.</i> , bruksägare, Härnösand	med 46 röster
» <i>Jacobsson, K. H.</i> , rektor, Härnösand	» 46 »
» <i>Lidén, J. E.</i> , grosshandlare, Ramvik	» 46 »
» <i>Peterson, G. R.</i> , redaktör, Sundsvall	» 46 »

vid kontoret i *Jönköping*:

herr <i>Romberg, A. N.</i> , hofrättsråd, Jönköping	med 46 röster
grefve <i>Spens, I. W.</i> , landssekreterare, Jönköping ...	» 46 »
herr <i>Erickson, O.</i> , domänintendent, Bjärsby, Hult...	» 46 »
» <i>Säve, G. A.</i> , läroverksadjunkt, Jönköping	» 46 »

vid kontoret i *Kalmar*:

herr <i>von Tell, Philip</i> , major, Kalmar	med 46 röster
» <i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar	» 46 »
» <i>Gethe, C. M. F. E.</i> , sekreterare, Kalmar	» 46 »
» <i>Hultgren, A.</i> , landtbrukare, Kollinge, Söderåkra	» 46 »

vid kontoret i *Karlskrona*:

herr <i>Holmqvist, A.</i> , landskamrerare, Karlskrona	med 46 röster
» <i>Kruse, K. R. T.</i> , kapten, Karlskrona	» 46 »
» <i>Nelson, K. M.</i> , landstingsman, Björkeryd	» 46 »
» <i>Resén, K. W.</i> , marinintendent af 1:a graden, Karlskrona	» 46 »

vid kontoret i *Karlstad*:

herr <i>Falk, H. H. W.</i> , kapten, Karlstad	med 46 röster
» <i>Rohdin, R.</i> , rådman, Karlstad	» 46 »
» <i>Larsson, P.</i> , hemmansägare, Rudsberg, Molkom	» 46 »
» <i>Olsson, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Kyrkebol, Ottebol	» 46 »

vid kontoret i *Kristianstad*:

herr <i>Johnsson, H.</i> , f. d. riksdagsman, Broby	med 46 röster
friherre <i>v. Otter, B. S.</i> , f. d. major, Kristianstad ...	» 46 »
herr <i>Jönsson, N.</i> , landtbrukare, Efverödsgård, Efveröd	» 46 »
» <i>Witzell, C.</i> , f. d. riksdagsman, Örkeljunga	» 46 »

vid kontoret i *Linköping*:

herr <i>Edlund, Wilh.</i> , disponent, Mjölby	med 46 röster
» <i>Sjögreen, A. P.</i> , f. d. ryttmästare, Boxholm ...	» 46 »

herr <i>Hagberg, C. O.</i> , godsägare, Brestad.....	med 46 röster
» <i>Petersson, A. E.</i> , f. d. riksdagsman, Hamra ...	» 46 »

vid kontoret i *Luleå*:

herr <i>Björkman, A. P.</i> , f. d. fördelningsläkare, Luleå, med	46 röster
» <i>Svedin, N.</i> , auditor, Luleå	» 46 »
» <i>Ekbom, K.</i> , häradshöfding, Piteå	» 46 »
» <i>Riström, C.</i> , handlande, Råneå	» 46 »

vid kontoret i *Mariestad*:

herr <i>Millqvist, A.</i> , godsägare, Simmatorp, Skara.....	med 46 röster
» <i>Sandels, A.</i> , godsägare, Mariestad.....	» 46 »
» <i>Almín, Richard</i> , landtbrukare, Björsäter, Lugnås	» 46 »
» <i>Nordholm, C.</i> , landtbrukare, Hinsberg, Lekberg	» 46 »

vid kontoret i *Nyköping*:

friherre <i>Falkenberg, A.</i> , kapten, Nyköping.....	med 46 röster
herr <i>Weinberg, B.</i> , godsägare, Hormesta, Stigtomta	» 46 »
» <i>Eriksson, Alb.</i> , arrendator, Skalunda, Kantorp	» 46 »
» <i>Widebäck, I. A.</i> , läroverksadjunkt, Strängnäs	» 46 »

vid kontoret i *Umeå*:

herr <i>Aspgren, J. O. N.</i> , öfverste, Umeå	med 46 röster
» <i>Bergner, P.</i> , handlande, Burträsk	» 46 »
» <i>Broman, J.</i> , kronolänsman, Teg, Umeå	» 46 »
» <i>Åström, A.</i> , disponent, Norra Degerfors.....	» 46 »

vid kontoret i *Uppsala*:

herr <i>Davidson, D.</i> , juris doktor och professor, Uppsala, med	46 röster
friherre <i>Stjernstedt, L. T.</i> , öfverstelöjtnant, Sunnesta, Uppsala	» 46 »
herr <i>Lindevall, O.</i> , domänintendent, Bärby, Brunna	» 46 »
» <i>Strömberg, O. M.</i> , disponent, Österby	» 46 »

vid kontoret i *Visby*:

herr <i>Björlin, J. G.</i> , generalmajor, Visby	med 46 röster
» <i>Warfvinge, C. O.</i> , förste landtmätare, Visby...	» 46 »
» <i>Larsson, K. L. J.</i> , riksdagsman, Bondarfvé ...	» 46 »
» <i>Sundblad, A.</i> , kyrkoherde, Barlingbo, Visby ...	» 46 »

vid kontoret i *Vänersborg*:

herr <i>Björklund, E.</i> , jägmästare, Vänersborg	med 46 röster
» <i>Carlberg, And.</i> , rådman, Vänersborg	» 46 »
» <i>Larsson, N. P.</i> , landstingsman, Byen, Åmål...	» 46 »
» <i>Thorson, C.</i> , landtbrukare, Magnusberg, Salsberg	» 46 »

vid kontoret i *Västerås*:

herr <i>Kempe, A.</i> , lektor, Västerås.....	med 46 röster
» <i>Lorichs, L. L.</i> , bruksägare, Bernshammar	» 46 »

grefve *Hamilton, A.*, f. d. riksdagsman, Hedensberg, med 46 röster
 herr *Ugglä, Claes*, häradshöfding, Västerås ..... » 46 »

vid kontoret i *Växjö*:

herr *Cervin, G.*, kapten, Växjö..... med 46 röster
 » *Johansson, O. A.*, hospitalssyssloman, Växjö ... » 46 »
 » *Johansson, S.*, landstingsman, Grennaforsa ..... » 46 »
 » *Petersson, A. F.*, f. d. riksdagsman, Ugglekull » 46 »

vid kontoret i *Örebro*:

herr *Montgomery-Cederhjelm, R.*, kammarherre, Se-
 gersjö ..... med 46 röster
 » *Rouget de St Hermine, W. M.*, f. d. öfverste-
 löjtnant, Örebro ..... » 46 »
 » *Andersson, A. G.*, bergsman, Östana, Löa-Rällså » 46 »
 » *Persson, O.*, nämndeman, Bungsåter, Kilsmo... » 46 »

vid kontoret i *Östersund*:

herr *Groth, E. F.*, öfverjägmästare, Östersund ..... med 46 röster
 » *Thomson, J. A.*, häradshöfding, Östersund ..... » 46 »
 » *Engström, E. O.*, landstingsman, Bispgården... » 46 »
 » *Olsson, O.*, nämndeman, Bränna, Hackås ..... » 46 »

suppleanter:

vid kontoret i *Göteborg*:

herr *Larsson, L.*, landstingsman, Hufveröd ..... med 46 röster
 » *Bruhn, S. B.*, godsägare, Vallda ..... » 46 »
 » *Nordenfält, E.*, f. d. kamrerare, Göteborg ..... » 46 »
 » *Fallenius, C.*, kapten, Göteborg ..... » 46 »

vid kontoret i *Malmö*:

herr *Jönsson, A.*, f. d. landstingsman, Kjöflinge..... med 46 röster
 » *Dufberg, E.*, landtbrukare, Kristineborg, Oxie » 46 »
 » *Antonsson, A.*, f. d. riksdagsman, Malmö..... » 46 »
 » *Härje, K. A.*, vice konsul, Malmö ... » 46 »

vid kontoret i *Falun*:

herr *Danielsson, F.*, kommunalordförande, Brunsvik,
 Ludvika ..... med 46 röster
 » *Wahlqvist, J. A.*, kamrerare, Falun ..... » 46 »
 » *Nordin, G.*, kapten, Falun ..... » 46 »
 » *Israelson, O.*, landstingsman, Skamhed, Wansbro » 46 »

vid kontoret i *Gäfle*:

herr *Wettergren, G.*, disponent, Norrsundet ..... med 46 röster
 » *Eriksson, P.*, bruksdisponent, Hofors ..... » 46 »

herr <i>Sjöström, G. A.</i> , fabrikör, Gäfle.....	med 46 röster
» <i>Söderhjelm, M.</i> , major, Gäfle.....	» 46 »

vid kontoret i *Halmstad*:

grefve <i>Spens, H. M.</i> , landskamrer, Halmstad.....	med 46 röster
herr <i>Thorbjörnsson, J.</i> , landstingsman, Röinge, Halmstad.....	» 46 »
» <i>Hofflander, C. O. P.</i> , kapten, Halmstad.....	» 46 »
» <i>Jönsson, S.</i> , landstingsman, Påarp, Västra Karup.....	» 46 »

vid kontoret i *Härnösand*:

herr <i>Hjelmström, K. A.</i> , tullförvaltare, Härnösand,.....	med 46 röster
» <i>Hedrén, L. M.</i> , läroverksadjunkt, Härnösand,.....	» 46 »
» <i>Bergström, C.</i> , f. d. riksdagsman, Skidsta, Ullånger.....	» 46 »
» <i>Eriksson, E.</i> , f. d. riksdagsman, Qväcklingen, Liden.....	» 46 »

vid kontoret i *Jönköping*:

herr <i>Egnell, Victor</i> , borgmästare, Grenna,.....	med 46 röster
» <i>Stael v. Holstein, A. O.</i> , öfverste, Jönköping.....	» 46 »
grefve <i>v. Seth, J. G.</i> , godsägare, Bratteborg.....	» 46 »
herr <i>Rydell, A. P.</i> , underlöjtnant, Bredaryd.....	» 46 »

vid kontoret i *Kalmar*:

herr <i>Reutersvärd, K.</i> , f. d. öfverstelöjtnant, Kalmar,.....	med 46 röster
» <i>Molin, V.</i> , landtbrukare, Hossmo.....	» 46 »
» <i>Olsson, Knut</i> , landtbrukare, Torngård, Gräsgård.....	» 46 »
» <i>Holm, A. T. O.</i> , lektor, Kalmar.....	» 46 »

vid kontoret i *Karlskrona*:

herr <i>Karlsson, K. P.</i> , fortifikationskassör i Karlskrona, Oskarsvärn.....	med 46 röster
» <i>Häkansson, Henning</i> , kontorschef, Karlskrona,.....	» 46 »
» <i>Beyer, E.</i> , godsägare, Karlshamn.....	» 46 »
» <i>Jönsson, John</i> , landstingsman, Boa, Granum.....	» 46 »

vid kontoret i *Karlstad*:

herr <i>Gullbrandson, Olof</i> , f. d. riksdagsman, Norra Emterud, Charlottenberg.....	med 46 röster
» <i>Ågren, P. M.</i> , grosshandlare, Karlstad.....	» 46 »
» <i>Huss, R.</i> , kapten, Karlstad.....	» 46 »
» <i>Olsson, Oscar</i> , godsägare, Høije, Karlstad.....	» 46 »

vid kontoret i *Kristianstad*:

herr <i>Häkansson, O.</i> , landstingsman, Karlaby, Östra Tommarp.....	med 46 röster
--	---------------

herr <i>Pehrsson, I.</i> , landstingsman, Korsaröd, Tjörnarp	med 46 röster
friherre <i>Barnekow, Kjell</i> , Sinclairsholm, Vinslöf.....	» 46 »
herr <i>Olsson, O.</i> , landstingsman, Håkanryd, Ifvetofta,	» 46 »

vid kontoret i *Linköping*:

herr <i>Larsson, G.</i> , landtbrukare, Bonnorp, Stjernorp,	med 46 röster
» <i>Schenström, M.</i> , regementsintendent, Linköping	» 46 »
» <i>Danielsson, O.</i> , godsägare, Åkerby, Skärkind,	» 46 »
» <i>Burén, Ivar</i> , landtbrukare, Boxholm	» 46 »

vid kontoret i *Luleå*:

herr <i>Erasmie, G. H.</i> , disponent, Luleå.....	med 46 röster
» <i>Bergström, R.</i> , fabrikör, Öjebyn	» 46 »
» <i>Eurén, A. J.</i> , landskamrerare, Luleå	» 46 »
» <i>Nordström, P. O.</i> , häradskrifvare, Luleå.....	» 46 »

vid kontoret i *Mariestad*:

herr <i>Lälliestierna, H.</i> , kapten, Sköfde.....	med 46 röster
» <i>Forsman, Olaus</i> , filosofie kandidat, Mariestad ...	» 46 »
» <i>Lundblad, A.</i> , landstingsman, Nyskogen, Tidaholm.....	» 46 »
» <i>Andersson, A.</i> , landstingsman, Vång, Karlslund	» 46 »

vid kontoret i *Nyköping*:

herr <i>Bökman, L. C. W.</i> , kronofogde, Nyköping.....	med 46 röster
» <i>Andersson, Richard</i> , nämndeman, Hvalsta, Kantorp	» 46 »
» <i>Schmidt, H. O.</i> , kapten, Nyköping	» 46 »
» <i>Eriksson, Erik</i> , handlande, Ahlberga, Stora Sundby	» 46 »

vid kontoret i *Umeå*:

herr <i>Öhman, M.</i> , major, Umeå	med 46 röster
» <i>Collin, K. R.</i> , lektor, Umeå	» 46 »
» <i>Dahlén, A.</i> , postmästare, Nordmaling	» 46 »
» <i>Öhlén, John</i> , förvaltare, Umeå	» 46 »

vid kontoret i *Uppsala*:

herr <i>Modén, K. H.</i> , landtbrukare, Hammarby.....	med 46 röster
» <i>Berglund, G.</i> , godsägare, Stora Bärby, Örsundsbro	» 46 »
» <i>Brandberg, G. F.</i> , akademikamrerare, v. härads höfding, Uppsala	» 46 »
grefve <i>von Rosen, E.</i> , Örbyhus.....	» 46 »

vid kontoret i *Visby*:

herr <i>Bolin, C. W. L.</i> , kapten, kommissionslandtmätare, Visby.....	med 46 röster
--	---------------

herr <i>Söderström, I. Norrby-</i> , konsistorienotarie, Visby,	med 46 röster
» <i>Broander, N. J.</i> , riksdagsman, Bölske, Hafdhem,	» 46 »
» <i>Lundblad, Conrad P.</i> , rådman, Visby	» 46 »

vid kontoret i *Vänersborg*:

herr <i>Andersson, C. F.</i> , landtbrukare, Lunden, Skrehall	med 46 röster
» <i>Hildebrand, B. E.</i> , landtbruksingenjör, Vänersborg	» 46 »
» <i>Nordin, Fredr.</i> , rektor, Vänersborg	» 46 »
» <i>Larsson, A.</i> , f. d. riksdagsman, Flicksäter, Vänersborg.....	» 46 »

vid kontoret i *Västerås*:

herr <i>Pers, Anders</i> , boktryckare, Västerås.....	med 46 röster
» <i>Molin, L. G.</i> , ombudsman, Kolbäck.....	» 46 »
» <i>Robson, R.</i> , bruksägare, Karmansbo.....	» 46 »
» <i>af Billbergh, Th.</i> , lektor, Västerås	» 46 »

vid kontoret i *Växjö*:

herr <i>Cavalli, L., G.</i> , major, Växjö	med 46 röster
» <i>Lundqvist, J. G.</i> , godsägare, Hof, Växjö	» 46 »
» <i>Bergensträhle, A. E. G.</i> , kapten, Växjö.....	» 46 »
» <i>Carlsson, B. G.</i> , landstingsman, Bäck	» 46 »

vid kontoret i *Örebro*:

herr <i>v. Hofsten, H. R.</i> , kapten, Örebro	med 46 röster
» <i>Pehrson, P. V.</i> , bruksegare, Gelleråsen, Bofors,	» 46 »
» <i>Söderström, P.</i> , disponent, Skrekarhyttan.....	» 46 »
» <i>Nilsson, E. A.</i> , grosshandlare, Örebro	» 46 »

vid kontoret i *Östersund*:

herr <i>Andersson, O.</i> , trävaruhandlande, Brunflo.....	med 46 röster
» <i>Kjellsson, A.</i> , länsman, Offerdal.....	» 46 »
» <i>Bergvall, E.</i> , landtbrukare, Gisselgård, Ragunda	» 46 »
» <i>Thuresson, A.</i> , byggmästare, Östersund.....	» 46 »

sedan ordningen mellan suppleanterna blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Olof Melin.

A. Hansson i Solberga.

Philip Klingspor.

Hans Andersson.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag af protokollet meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet

att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande afdelningsskontor i orterna och de valde meddelande om valens utgång.

§ 5.

Efter föredragning af Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition angående understöd åt folkbibliotek m. m. föreslog herr vice talmannen, att denna proposition måtte hänvisas till behandling af statsutskottet.

*Remiss af
proposition
ang. understöd
åt folkbibliotek
m. m.*

Därvid begärdes ordet af

Herr Hedin, som yttrade: Herr talman! Ett formellt skäl — och ett mycket svagt — har blifvit anfördt, hvarför den ifrågasatta nya kommunala institutionen skulle anförtros åt de kyrkliga myndigheterna. Däremot tala alla sakskäl, och alla sakskäl tala för öfverlämnandet af denna institution åt den borgerliga kommunens representanter. Det antager jag också bör blifva denna kammares beslut, äfven om det icke blir Första Kammarens; ingen skada är skedd, om det blir ett års uppskof. För sådant ändamål kommer naturligtvis motion att väckas, emedan man icke kan begära något initiativ af lagutskottet, hvilket af de två möjligheterna i afseende på kompetensen för dess verksamhet har accepterat det mera begränsade verksamhetsområdet, och när en praxis har pågått så länge, är det bättre enligt min mening att behålla den än att vackla fram och tillbaka.

Jag säger, att alla sakskäl tala för öfverlämnandet af denna institution åt den borgerliga kommunens representanter. Vi skulle eljest komma att utsträcka en orättvisa, hvilken har öfverklagats ända sedan den uppkom, vi skulle komma att utvidga skatteskyldigheten för det städse växande antal svenske medborgare, som icke hafva något inflytande på den kyrkligt kommunala beskattningen, nämligen de, som icke tillhöra statskyrkan. Man kan till äfventyrs säga, att detta icke blir någon stor utvidgning. Det är sant, det kan icke i någon synnerlig grad öka den kommunala skatttungan. Men i fråga om orättvisa är allting för mycket.

Hvad slutligen angår formen för detta ärendes behandling, synes det mig klart, att, då propositionen icke innehåller något annat än förslag om ändring af de angifna förordningarna, det föredragna ärendet bör till lagutskottet remitteras, hvilket, förmodar jag, i så fall skulle begära ett sammanträde med statsutskottet; och jag framställer för min del yrkande därom, enär jag anser detta vara det enda rätta. Men jag har hört, att annat läres vara tillämnadt, och jag kommer naturligtvis icke att försöka göra något uppror mot ett sådant beslut.

Remiss af
proposition
ang. understöd
åt folkbibliotek
m. m.
(Forts.)

Härefter anförde:

Herr Larsson i Lund: Herr vice talman! Utan afseende på till hvilket utskott den kungl. propositionen kommer att hänvisas, skall jag be att före remissen få med några ord gifva uttryck åt den djupa misstämning, som tvifvelsutän den kungl. propositionen kommer att väcka inom vida kretsar, där det lefver ett varmt intresse för folkupplysningsverkets framtid.

Då Riksdagen för tre år sedan anhöll, att Kungl. Maj:t ville taga under öfvervägande, om och under hvilka villkor statsbidrag skulle kunna beredas sockenbibliotek och därmed jämförliga boksamlingar, hänvisade Riksdagen till det förhållandet, att redan länge statsbidrag utgått till föreläsningsföreningar och arbetareinstitut; och med afseende på villkoren för anslag till sockenbibliotek uttalade Riksdagen, att dessa villkor syntes kunna i tillämplig mån blifva desamma, som gällde för statsbidrag åt sådana institutioner, som anordnade arbetarekurser.

Den nu föredragna kungl. propositionen är försedd med en etikett, som alldeles icke motsvarar innehållet. Rubriken talar om understöd åt folkbibliotek, men det hufvudsakliga innehållet rör sig om församlingsbibliotek.

Det skulle vara ett mycket stort misstag, om man trodde, att skillnaden endast ligger i orden. Nej, det är en åtskillnad i sak så stor, att de båda benämningarna kunna sägas beteckna två helt motsatta linjer, framåtskridandets och tillbakagångens.

I sin argumentation för tillbakagången har föredragande departementschefen gått ut ifrån sockenbibliotekens ställning före den utskiftning, som genom 1862 års kommunalförfattningar skedde mellan den borgerliga kommunens och den kyrkliga församlingens verksamhetsområde. Men jag hemställer, om det kan finnas något verkligt skäl att i en tid, då krafvet på folkskolans frigörande från det kyrkliga förmynderskapet framträder allt starkare, under samma kyrkliga förmynderskap intvinga ett så viktigt folkupplysningsmedel som de offentliga biblioteken, då dessa en gång undslupit sådant tvång. Är det skäl att bringa dessa folkbibliotek under kyrklig censur? Att en sådan censur icke varit af regeringen afsedd, kan man finna däraf, att föredragande departementschefen tagit bestämdt afstånd från ett yrkande, som framkommit på reglementariska föreskrifter, åsyftande förbud att för statsunderstödda folkbibliotek inköpa vissa skrifter i politiska och religiösa ämnen, och departementschefen har gjort detta på grund af svårigheten att afgöra, hvad som kunde anses såsom agitationsskrifter eller såsom opartiska objektiva framtällningar.

Min oföregripiga mening är, att den svårighet, som föredragande departementschefen funnit och som nog är alldeles riktig, skall med största lätthet lösas af den kyrkliga förmyndarekammaren.

Herrarne veta icke, hvilken makt som ligger i blotta benämningen församlingsbibliotek.

Det är ju meningen att understödja hvad som för närvarande är en kommunal angelägenhet, men dessa biblioteks öfverflyttande från den borgerliga kommunen till den kyrkliga församlingen gör också, att dessa biblioteks framtida utveckling kommer att möta alldeles kolossala svårigheter. Erfarenheten talar ett språk, som man icke kan taga miste på. Att konflikter skola uppstå, är alldeles uppenbart. Den kyrkliga styrelsen måste naturligen såsom agitationsskrift beteckna hvarje häfdande af en mening, som står i strid med eller avviker från det officiella kyrkliga lärosystemet. För så vidt en sådan mening häfdas med öfvertygelsens skärpa, är det alldeles klart, att den skall stämplas såsom agitation mot den bestående statskyrkan, och en sådan agitation skall naturligtvis icke det kyrkliga öfverförmynderskapet tillåta att insmugglas bland dessa församlingsbibliotek. Men hvad blir följden? Vinner man verkligen på detta sätt det mål, som man genom statsunderstöd åt dessa församlingsbibliotek vill vinna? Vår tid är på det andliga lifvets område framför allt annat en sökandets och spörjandets tid. Man slår sig icke längre till ro på sekelgamla auktoriteter, utan man vill själf tänka. Pilati fråga »hvad är sanning?» har blifvit ett spörsmål, som hvarje människa vill söka att efter samvete besvara genom egen tanke och icke efter inlärdas läxor. Det, som man med dessa bibliotek åsyftar, är folkupplysning, men hvad är denna upplysning värd, om upplysningsmedlet skall vara klafbundet? Meningen med upplysning är väl, att densamma skall frigöra tanken och icke binda den.

Hvad jag här har nämnt om det religiösa området, äger sin fulla tillämpning äfven på det politiska området, både det statspolitiska och det kommunalpolitiska och framför allt på det socialpolitiska.

För min del skulle jag, i likhet med ett stort antal varma folkupplysningsvänner, på det högsta beklaga, om det villkor, som Kungl. Maj:t här uppställt, för att staten skulle främja detta viktiga folkupplysningsarbete, skulle blifva af Riksdagen fastslaget. Någon anledning att bringa folkbiblioteken in under kyrkans herravälde förefinnes, såvidt jag kan se, alldeles icke. Det är ganska svaga skäl därför, som regeringen anført; det enda sakskalet, skulle man kunna säga, är, att regeringen vill likställa församlingsbiblioteken med skolbiblioteken och anser, att då skolbiblioteken äro ett bihang till folkskolorna och således måste kvarstå under det kyrkliga förmynderskapet, skola också församlingsbiblioteken bringas under samma förmynderskap, därför att församlingsbiblioteken ha samma uppgift som skolbiblioteken.

Men, mina herrar, folkbiblioteken ha icke samma uppgift som skolbiblioteken. Skolbibliotekens uppgift är begränsad till skolstadiet, folkbiblioteken åter skola verka dels bland den mognare ung-

*Remiss af
proposition
ang. understöd
åt folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

*Remiss af
proposition
ang. understöd
åt folkbibliotek
m. m.
(Forts).*

domen, dels äfven — och det framför allt — på den mogne mannen. Folkbiblioteken äro afsedda att tjäna den mogne mannen till ledning och upplysning, och därför böra de också vara fria från allt förmynderskap. En statskontroll är naturligtvis nödvändig, då det ju gäller att tillse, huruvida statens medel användas för därmed afsedt ändamål, men om det är något lyckligt grepp att lägga denna kontroll i folkskoleinspektörernas händer, det vill jag lämna därhän. Ha Konungens befallningshafvande ansetts sitta inne med tillräcklig kompetens att förordna inspektörer öfver arbetareinstituten, måtte väl denna myndighet äfven ha tillräcklig kompetens att förordna inspektörer öfver folkbiblioteken.

Kungl. Maj:t har nu för att mildra slaget lämnat öppet för en församling, som så önskar, att utse en särskild biblioteksstyrelse, med rätt för denna styrelse att själf utse sin ordförande. Jag befarar emellertid, att denna utväg nog icke kommer att användas af andra kommuner än just sådana, för hvilka detta ringa statsbidrag icke har någon betydelse.

Lyckligast hade tvifvelsutän varit, om Kungl. Maj:t ställt sig på samma punkt, där Riksdagen stod, då den begärde, att Kungl. Maj:t måtte taga denna fråga under öfvervägande. Då jag står på den ståndpunkt, som Riksdagen vid det tillfället intog, vågar jag naturligtvis hoppas, att Riksdagen i år icke skall frångå sin förut uttalade mening i detta fall, och därför ber jag, att åtminstone till denna kammars ledamöter i det utskott, som kommer att taga denna fråga under förberedande behandling, få rikta en varm vädjan att, i hvad på dem ankommer, förebygga den olycka, som skulle hota folkupplysningsverkets framtid, om folkbiblioteken bringas under kyrkans förmynderskap.

Med herr Larsson i Lund förenade sig herrar *Branting* och *Pettersson* i Södertälje.

Herr Österberg: Herr talman! Jag har begärt ordet för att något yttra mig om det af Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagda förslaget rörande så kallade församlingsbibliotek. Jag hyser nämligen den uppfattningen, att genom inrättandet af dylika församlingsbibliotek folkbiblioteksverksamheten skulle komma att i ganska stor grad förfelas, synnerligast därför att man icke kan påräkna, att dessa bibliotek skola kunna skaffa sig tillgång till ny litteratur. Det är alldeles själfklart, att församlingsbiblioteken eller biblioteksstyrelserna, där sådana inrättades, endast skulle komma att förfoga öfver ett begränsadt årligt anslag för bibliotekens underhåll. Om man nu går till väga så, att i hvarje församling inrättas ett bibliotek, kan man nog — synes det mig — antaga, att detta bibliotek i början skall förses med ett visst antal volymer, men sedermera, allteftersom tiden går, torde förhållandet blifva det, att till biblioteket icke kan inköpas ny litteratur i den mån, som sådan blir tillgänglig i bokmarknaden.

Kungl. Maj:t har i propositionen uttalat sig om vandringsbiblioteken och yttrar om dem, att de kunna ha sitt berättigande på sådana orter, där befolkningen är gles. Därmed vill Kungl. Maj:t hafva sagdt, att vandringsbiblioteken hafva sitt berättigande *endast* i de bygder, där befolkningsförhållandena icke medgifva inrättandet af fasta bibliotek. Vandringsbiblioteken ha emellertid enligt mitt förmenande en synnerligen stor betydelse, och det vore önskvärdt, om man något mer, än hvad i den kungl. propositionen är fallet, ville fästa uppmärksamhet vid denna form af biblioteksverksamhet. Uti Södermanland ha vi en särdeles stor erfarenhet om vandringsbibliotekens nytta. Där förekomma två former af vandringsbibliotek. Den ena af dessa former upprätthålles af goodtemplarorden och den har vunnit stor spridning och synnerligen liflig efterfrågan, den andra formen har satts i gång af landshöfdingen inom Södermanlands län, och den har liksom äfven den förra formen vunnit stort erkännande på grund af sin praktiska nytta.

Det synes mig, som om det lyckligaste för folkupplysningen vore, om man i hvarje län kunde inrätta en central biblioteksstyrelse, som ägde att ordna biblioteksverksamheten, åtminstone hvad landsbygden vidkomme. En dylik central biblioteksstyrelse skulle genom att på ett praktiskt sätt organisera vandringsbiblioteken alldeles gifvet gagna folkupplysningen långt mer, än hvad förhållandet kan blifva, därest man inom de olika kommunerna anordnar själfständiga bibliotek. Om man inom hvarje län inrättar en organisation för utlämnande af vandringsbibliotek, vore det möjligt för denna organisation att årligen kunna inköpa ny litteratur, och därigenom bereddes sålunda tillfälle för de kunskapstörstande att under hand få tillgång till denna nya litteratur, hvilket icke skulle blifva förhållandet, därest stationära bibliotek inrättades.

Dessutom ha vandringsbiblioteken äfven den stora fördelen framför de stationära biblioteken, att vandringsbiblioteken kunna söka sig fram till kommunernas olika platser, hvilket ju de stationära biblioteken icke mäktat göra. Dessa senare blifva förmodligen förlagda i kommunalrummet invid kyrkan; de förra — vandringsbiblioteken — åter kunna gå ut till olika platser inom kommunerna, de kunna uppställas i församlingslokaler af det ena eller andra slaget eller rent af placeras i stora byar, så att befolkningen får böckerna så att säga midt ibland sig. Om församlingsbibliotek inrättas, komma biblioteken att blifva fastbundna vid en enda plats inom kommunen, och det kanhända ofta vid en sådan plats, till hvilken många af kommunens medlemmar ha en väg på en och två mil eller kanske ännu längre. Om man på allvar upptog tanken på vandringsbibliotek, skulle man således — synes det mig — helt säkert finna den för vårt glest befolkade land med dess betydliga afstånd lyckligaste formen för biblioteksverksamheten.

Hvad däremot beträffar skolbiblioteken, ha dessa enligt min

*Remiss af
proposition
ang. understöd
åt folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

*Remiss af
proposition
ang. understöd
åt folkbibliotek
m. m.
(Forts.)*

tanke sin särskilda betydelse för skolornas lärjungar och lärare, och därför kan jag för min personliga del icke ha något emot, att dessa bibliotek ställas under vederbörande skolråds öfverinseende, så att skolrådet alltså kommer att utgöra den egentliga biblioteksstyrelsen i fråga om denna gren af folkupplysningsverksamheten. Men i hvad denna verksamhet afser att bereda den stora allmänheten tillgång till nyttig läsning, förefaller det mig af de skäl, som jag nu anfört, som om vandringsbiblioteksinstitutionen skulle i det fallet vara den ändamålsenligaste och som om det fördelaktigaste sättet att ordna denna verksamhet vore att för hvarje län inrätta en centralstyrelse, till hvilken sedan bidragen från staten och respektive kommuner inom länet skulle lämnas.

Herr talman! Med hvad jag nu här anfört har jag endast velat anvisa en utväg att på det mest praktiska och ändamålsenliga sätt, till nytta för allmänheten och till besparing för stat och kommun, lösa denna enligt mitt förmenande synnerligen viktiga fråga.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke inlåta mig på själfva sakfrågan, ty den få vi ju framdeles tillfälle att närmare diskutera. Här har emellertid framställts det yrkande, att nu ifrågavarande kungl. proposition måtte remitteras till lagutskottet, och det är med anledning däraf, som jag ber att för min del få yrka, att propositionen må remitteras till statsutskottet. Det kan ju möjligtvis vara tvifvelaktigt, hvart den rätteligen bör remitteras, till statsutskottet eller till lagutskottet, men det synes mig dock ha goda skäl för sig att remittera den till statsutskottet, då det väl här i alla fall är anslagsfrågan, som är hufvudsaken. Enligt mitt förmenande gör det alldeles detsamma, om propositionen remitteras till statsutskottet eller till lagutskottet, ty den skall under alla förhållanden behandlas af ett sammansatt stats- och lagutskott. Anledningen till att jag yrkar, att propositionen må remitteras till statsutskottet är, den, att Första Kammaren för sin del redan remitterat densamma till statsutskottet, och om nu Andra Kammaren skulle remittera propositionen till lagutskottet, blir det väl ingenting annat att göra än att låta konstitutionsutskottet slita frågan, huruvida propositionen skall remitteras till statsutskottet eller till lagutskottet. Men i hvilket fall som helst kommer propositionen alltid att behandlas af ett sammansatt stats- och lagutskott.

Jag anhåller sålunda, herr talman, att kammaren måtte remittera den förevarande kungl. propositionen till statsutskottet.

Vidare anfördes ej. Sedan herr vice talmannen framställt propositioner å de gjorda yrkandena, beslöt kammaren hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning af densamma inom kammaren nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

§ 6.

Härefter öfverlämnades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre soldaten Anders Takts vid Solbacken änka Charlotta Andersdotter; och

angående understöd åt genom olyckshändelse under tjänstetöfning omkomne tillförordnade gränsridaren i Kopparbergs län Per Erik Staffanssons änka och minderåriga barn.

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 15 och 16, bankoutskottets memorial n:o 4 samt lagutskottets utlåtande n:o 8.

§ 8.

Afgåfvos följande motioner, nämligen af:

herr *P. O. Lundell*, n:o 206, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

herr *A. T. Carlheim-Gyllensköld*, n:o 207, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående centralisering af hypoteksverket m. m.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 9.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation

Herr Palme, som yttrade: Herr vice talman! Utan att i detta sammanhang ingå på den strategiska betydelsen af den vid Boden under arbete varande fästningen, en fråga af alltför specifikt militär och samtidigt af alltför grannliga natur för att i detalj göras till föremål för en riksdagsdebatt, vill jag tillåta mig att påpeka några ekonomiska fakta, hvilka dels, äfven utan några som helst militära förutsättningar, kunna af hvar man fattas, dels både kunna och böra offentligen afhandlas, dels ovillkorligen i hela sin utsträckning måste klargöras, när svenska folkets representanter ombedjas att, utöfver förut prospekterade, än vidare bevilja öfver ett tiotal millioner kronor, medan ytterligare ett obestämdt antal millioner hägra såsom en framtidsutsikt.

Interpellation.
(Forts.)

Några år före befästningskommitténs år 1898 aflämnade utredning ansåg den s. k. neutralitetskommittén en befästningsanläggning i Norrland på 1,300,000 kronor vara någorlunda tillfredsställande för neutralitetens bevarande. Senare ansågo, enligt statsrådet Crusebjörns utsago i denna kammare år 1900, de militära myndigheterna, att man uppe vid Boden möjligen kunde »inskränka sig till att göra, som man sade, ett starkt befästadt brohufvud». Men så kom befästningskommittén med sitt förslag, och man var nu uppe på 8,700,000 kronor för den spärr-, förråds- och operationsfästning, som kommittén föreslog skulle anläggas vid Boden.

I årets statsverksproposition citerar herr statsrådet sin företrädare i ämbetet för att därmed visa, att befästningskommitténs siffror redan förut inför Riksdagen förklarats vara för låga.

Det är visserligen riktigt, såsom herr statsrådet anför, att i statsrådsprotokollet den 13 januari 1900 statsrådet Crusebjörn omnämnde, dels att vissa förstärkningar i de föreslagna planerna kunde vara behöfliga, dels att de af kommittén upptagna material- och arbetsprisen kunde anses väl låga, men han tillade — och detta tillägg har efterträdaren glömt att citera — han tillade beträffande de »befästnings- och bestyckningsarbeten, som af myndigheterna förklarats nödvändiga, men med hvars utförande befästningskommittén ansett kunna anstå», att han *icke* ansåg, att de under den närmaste framtiden borde utföras. Och därtill kommer, att detta, som nuvarande departementschefen citerar, alls icke gäller Boden, ty i debatten i denna kammare den 17 mars 1900 yttrade statsrådet Crusebjörn gentemot kammarens nuvarande vice talman: »Angående fästningen vid Boden hafva myndigheterna icke vare sig med afseende på anordningen eller kostnadsberäkningen gjort den minsta anmärkning.» Kommittén följde beträffande Boden myndigheternas förslag, Boden-förslaget uppgjordes sist af alla fästningsförslagen, allt var tidsenligt, alla nya anordningar voro där tillgodosedda och prisen beräknade efter de senare årens förhållanden.

Så yttrade sig dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet.

Visserligen ansågo myndigheterna på hösten 1901, att kostnaderna skulle ökas, men dåvarande statsrådet reducerade väsentligt den fruktade ökningen under hänvisning till att sannolikt arbetsprisen skulle nedgå och att de sjunkande järnprisen skulle gynnsamt inverka på materialprisen. Men angående denna reservation nämnes heller intet i nu föreliggande statsverksproposition.

Jag kan icke annat än uttrycka mitt deltagande för den nuvarande departementschefen, som i detta ögonblick inför Riksdagen har att försvara en sjuk sak, i hvars olycksdiga uppkomst han själf icke har någon del. För visso borde det för honom vara vida behagligare att öppet erkänna, i stället för att förgäfves söka försvara, misskalkyler, för hvilka ingen människa önskar klandra honom. Att oerhörda misskalkyler föreligga, är emellertid fullt tyd-

ligt för enhvar, trots det försvar, som herr statsrådet söker prestera.

*Interpellation.
(Forts.)*

Man framhöll på sin tid från officiellt håll, hurusom »våra granitberg» underlätta arbetet på Boden, så att det blir »en kolossal skillnad i priset», i jämförelse med fästningsbyggnad utomlands. »Om icke», sade man, »terrängförhållandena vid Boden vore så gynnsamma, som de äro, skulle en fästning där, för att hafva samma värde som den nu föreslagna, kosta 20,000,000 kronor i stället för det belopp, hvartill kostnaden nu kan *begränsas(!)*». Och, när det uttalades tvifvel om, att kostnaderna skulle stanna vid den beräknade summan, framhölls från det mest kompetenta håll af alla, att för ett sådant påstående saknades grund, ty, »*det skulle förutsätta, att man ville göra nya befästningar vid sidan af de redan gjorda*», men, sades det, »vi ha' tänkt oss», att inskränka byggandet till »det, som kan anses högst behöfligt och nyttigt.»

Emellertid medgaf man, att kostnaderna kunde gå något öfver det prospekterade beloppet, 8,700,000. En ärad medlem af denna kammare förklarade sig vara »fullt och fast öfvertygad därom, att denna fästning komme att kosta betydligt mera än» de tio millioner, hvartill man år 1900 på vissa håll ville medge, att kostnaderna kunde uppgå. Och dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, som på förmiddagen den 17 mars framhöll »att det är högst ovanligt, att kostnaderna för denna fästning kunnat *begränsas* till ett belopp af omkring 9,000,000 kronor» var tydligen på eftermiddagen något mera klarsynt, ty, då sade han: »Låt oss således säga, att kostnaderna för Boden kommer att uppgå till 10 à 11 millioner kronor». Ökningen i kostnad kan nämligen, som orden föllo, »naturligtvis! ej uppgå till mer än en eller annan million.»

Detta är i hufvudsak hvad som sagts den svenska Riksdagen beträffande Boden.

Mot dessa utlofvade 8,700,000 eller låt vara, högst 10 à 11 millioner står det belopp, hvarom Riksdagen i den nu föreliggande Kungl. propositionen får en nedslående kunskap. Det heter däri:

»Fullbordandet af Bodens fästning till den utsträckning, befästningskommittén i sin plan föreslagit, komme alltså att kräfva en sammanlagd kostnad af 18,946,700 kronor.»

Men därtill komma åtskilliga andra anordningar, som måste vidtagas, nämligen »att på skyddade platser inom fästningen uppföra en del intendenturbyggnader, såsom proviant- och persedel-förråd, spannmålsförråd och kvarn, bageri, slakteri m. m.» Angående kostnaderna för alla dessa anordningar föreligger ingen som helst utredning. Riksdagen får endast veta, »att generalintendenten torde komma att göra underdånig framställning» därom.

Emellertid förefaller det, att döma af några dunkla antydningar i den kungl. propositionen, som om herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet skulle hysa vissa planer på att

Interpellation.
(Forts.)

täcka sistnämnda kostnader med de medel, som kunna inflyta från ifrågasatt försäljning af de s. k. Fredrikshofstomterna. Och i så fall skulle för Bodens fästnings färdigbyggande, enligt af herr statsrådet omnämnda »nya beräkningar», återstå ett sammanlagdt belopp af 10,8000,000 kronor, hvaraf hälften äskas för nästa treårsperiod.

Där framstår sålunda åter en prospekterad rund summa, inför hvilken Riksdagen står undrande och spörjande samt med ganska stor oro, ty samtidigt förnimmas från fackkretsar underliga rykten om, att äfven denna slutsumma af den s. k. »återstående kostnaden» icke är definitiv utan kommer att följas i spåren af ett i närvarande ögonblick öfverskådligt antal millioner.

Hela denna fråga måste ställa sig högst svårlöst för statsutskottet och för enhvar riksdagsman. Med allvarliga bekymmer har man sett, huru Riksdagen blifvit vilseledd med afseende på fästningsbyggets hittills gångna skede, och med djup oro skådar man därför till mötes de framtidsperspektiv som öppna sig och som i belysningen af de gångna åren måste te sig ganska hotfulla.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att anhålla om kammarens benägna tillstånd att till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet få rikta följande frågor, vid hvilkas framställande jag, huru frestande det än vore att upptaga äfven andra synpunkter, dock vill hålla mig uteslutande till de ekonomiska sidorna af saken. Frågorna lyda:

frågan n:o 1.

Kan herr statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet såsom sin bestämda mening förklara, att, om Riksdagen beviljar de i 1905 års statsverksproposition för fullbordandet af Bodens fästning upptagna, den återstående kostnaden motsvarande belopp, fästningen verkligen blir fullbordad enligt nu gällande plan, så att inga vidare anslag för nybyggnader eller materialanskaffning för Bodens fästning komma att äskas utöfver de smärre anslag, som för verkens och materialens underhåll äro nödiga?

Om icke denna fråga kan jakande besvaras, framställer sig:

frågan n:o 2.

Hvilka anslag utöfver de nyss nämnda erfordras ytterligare för att slutföra detta fästningsbygge,

dels a) efter nuvarande plan,

dels b) efter den utvidgade plan, hvarom man inom fackkretsar talar?

Om, såsom jag antager, Riksdagen eller åtmistone denna kammarer ryggjar tillkaka för de betydande summor, som äskats och

som än ytterligare kunna väntas att hos Riksdagen varda äskade, *Interpellation.*
gäller det äfven att få besvarad: (Forts.)

frågan n:o 3.

Ifall, med frångående af hittills gällande plan, fästningsbygget inskränkes till att omfatta endast nödig spärrning af älföfvergången eller i allmänhet till sin omfattning inskränkes, hvilka besparingar med afseende på den återstående kostnaden kunna därigenom i rundt tal göras?

Ifrågavarande framställning blef på begäran lagd på bordet.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes

lagutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ordnande af utsökningsförhållandena med afseende å kommunlån m. m.;

n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning för betande hemdjur, som skadas genom järnvägsdrift m. m.; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af 103 § skiftesstadgan.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>G. M. Sandin</i>	under 11 dagar fr. o. m. d. 18 febr.
» <i>A. Olsson</i> i Mårdäng	» 7 » » 18 »
» <i>G. N. T. af Callerholm</i>	» 3 » » 18 »
» <i>J. Persson</i> i Arboga	» 12 » » 20 »
» <i>A. Johanson</i> i Mossebo	» 6 » » 20 »
» <i>J. P. Persson</i> i Hult	» 8 » » 22 »
» <i>J. G. Forsberg</i>	» 5 » » 17 » och
» <i>M. M. Höjer</i>	» 3 » » 18 ».

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,35 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Lördagen den 18 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af lotten litt. F af den s. k. Hospitalsgården i Lunds landsförsamling af Malmöhus län;

angående försäljning af två till förra häradshöfdingbostället Lundby n:is 6, 8 och 13 i Skaraborgs län hörande utskiften;

angående försäljning af en till indragna militiebostället Husby n:is 2 och 3 i Stockholms län hörande lägenhet;

angående försäljning af sex kronan tillhöriga holmar utanför Fjällbacka i Kville socken af Göteborgs och Bohus län;

angående försäljning af förra hofstallängarna Gorsingeholm n:is 1 och 2 samt Stubbängen n:o 1 i Södermanlands län;

angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län;

angående underhållet för framtiden af den s. k. Långebron öfver Helgeån vid Kristianstad i Kristianstads län;

angående försäljning af ett till förra kronofogdebostället Höja n:o 8 i Kristianstads län hörande utskifte;

angående upplåtelse af byggnadstomter vid Lakaträskis järnvägsstation å Djupsjö kronopark i Norrbottens län;

angående försäljning af två till kronoparken Tönnersjöheden i Hallands län hörande inägområden;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; och

angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva.

§ 3.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades:

herr *P. O. Lundells* motion, n:o 206, till särskilda utskottet; och

herr *A. T. Carlheim-Gyllenskölds* motion, n:o 207, till kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 4.

Herr *S. T. Palmes* vid kammarens närmast föregående sammanträde framställda och då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet få framställa spörsmål föredrogs härupå; och blef berörda anhållan af kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter lagutskottets utlåtanden n:is 10, 11 och 12.

§ 6.

Kommitterades för vården om Andra Kammarens ekonomiska angelägenheter härefter föredragna utlåtande n:o 2, med anledning af väckt motion om ändrad numrering af ledamöternas platser i plenisalén, blef af kammaren godkänt.

§ 7.

Härupå föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 15, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

Punkterna 1:o)—4:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 5:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Vidare föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda järnvägsanläggningar; och

bankoutskottets memorial n:o 4, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

§ 9.

Efter föredragning slutligen af lagutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådant förtydligande af växellagen, att hvad som stadgas i 43 § skall äga tillämpning å växel, som är ställd att inlösas å trassatens boningsort, men hos annan än trassaten, lämnades på begäran ordet till

Herr Dahn, som yttrade: Utskottet säger i motiveringen till sin hemställan i förevarande utlåtande följande: »Såsom motionärerna framhållit, har det i vårt land med bankväsendets och affärlifvets stegrade utveckling blifvit vanligt, att man gör växlar betalbara hos den bank eller bankir, där trassaten har sina penningaffärer. Formen härför är en påteckning å växeln: »betalbar i N. N. bank», och följden däraf blir, i sådana fall, då trassaten är bosatt å samma ort, där den angifna banken är belägen, att en sådan växel skall å samma ort, där trassaten bor, inlösas i banken för trassatens räkning. Då en sålunda beskaffad växel skall presenteras till betalning eller protest (de non solutione) tagas, har i praktiken tvekan yppats om rätt plats för vidtagande af dylik åtgärd. Enligt hvad utskottet inhämtat, är det på vissa håll brukligt, att ifrågavarande åtgärd vidtages såväl hos trassaten som hos den ifrågavarande banken, på andra håll däremot än på den ena, än på den andra af dessa platser.» Det är för att den i detta fall rådande osäkerheten måtte häfvas, som de motioner framkommit, hvarom här är fråga.

Med det uttalande, som utskottet vidare gjort, angående påteckning om, hvar växel skall betalas, lär väl emellertid icke någon tvekan förefinnas i fråga om rätta stället för växels uppvisande och protesterande, och därför kan jag också vara med om det slut, hvartill utskottet här kommit.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr *H. Hedlund* afgaf en motion, n:o 208, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående iakttagande af planmässighet vid infordrande af yttranden från ämbetsmyndigheter m. fl.

Denna motion blef på begäran lagd på bordet.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om tillägg till § 7 riksdagsordningen;

statutskottets utlåtanden:

n:o 2, afseende regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet; och

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

n:o 7, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 3 i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående viktsatsen för inrikes bref;

n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om arfsskatt och skatt å gåfva;

n:o 9 i anledning af väckt motion om ändring af 1 § 3:o) instruktionen för taxeringsmyndigheterna; och

n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot permanenta utskänkningsrättigheters utfövande å kronans mark eller å väg, gata eller annan allmän plats;

bankoutskottets memorial n:o 5, angående arbetspremier åt personalen vid Tumba pappersbruk; samt

lagutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion angående lagstiftningsåtgärder för stärfjande af illojal konkurrens.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr	<i>G. Tamm</i>	under	2 dagar	fr. o. m. d.	20 febr.	
»	<i>R. Ekholm</i>	»	8	»	» 20	»
»	<i>P. Hellström</i>	»	10	»	» 21	»
»	<i>N. Andersson</i> i Pettersborg	»	10	»	» 21	» och
»	<i>A. Wiklund</i>	»	5	»	» 19	».

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,32 f. m.

In fidem

Herman Palmgren.